

آرته

جمهوری اسلامی

فقه امام خمینی، فقه زندگی

● **مسیح مهاجری:** همه می‌دانند و در کتاب‌ها، فیلم‌ها و توارها می‌توان نوشته‌ها و تصاویر و صداها را دید و شنید که امام خمینی از آغاز نهضت روحانیت در سال ۱۳۴۲ در سخنرانی‌های معروف و پرطنین خود در قم، محمدرضاشاه پهلوی را به‌خاطر وابستگی به قدرت‌های استعمارگر خارجی از قبیل آمریکا، انگلیس و شوروی سرزنش می‌کردند و یکی از مهم‌ترین و پیرنگ‌ترین محورهای سخنرانی‌های ایشان مقابله با نفوذ استعماری همین قدرت‌ها در ایران و سایر کشورهای اسلامی بود. جمله معروف «آمریکا از انگلیس بدتر، انگلیس از آمریکا بدتر، شوروی از هردو بدتر» از فرازهای برجسته همین سخنرانی‌ها بود که ۱۶ سال قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایراد شدند. این محور از مبارزات امام خمینی در ادامه نهضت به سیاست «نه شرقی، نه غربی» معروف شد که از مبانی انقلاب اسلامی است و یکی از محوری‌ترین اصول قانون اساسی نظام جمهوری اسلامی را تشکیل می‌دهد. مخالفت شدید امام خمینی با نفوذ اسرائیل در ایران و سایر کشورهای اسلامی، یکی دیگر از محورهای مهم و اصلی نهضت روحانیت بود که امام خمینی از سال ۱۳۴۲ بر آن تکیه و تأکید داشتند.

سازمان

جنگ یا فشار اقتصادی؟ جنگ را بعید می‌دانم

● **محمد هاشمی‌رفسنجانی:** طی روزهای گذشته مقام معظم رهبری صراحتاً اعلام کردند زمانی که مسئله مذاکره مطرح می‌شود منظورشان آمریکا است و آمریکایی‌ها از طرح این موضوع دو منظور دارند؛ اول توان دفاع موشکی و دوم نفوذ منطقه‌ای ایران. ایشان صراحتاً اعلام کردند بر سر این مسائل وارد مذاکره نخواهیم شد. خواست آنها کاملاً مشخص است. ترامپ تمام تلاشش این است که قبل از انتخابات بتواند با ایران رابطه‌ای (مذاکره‌ای) برقرار کرده تا بدین وسیله بتواند در دور دوم نیز به‌کاخ سفید راه یابد. در حال حاضر تمام تلاش تیم ترامپ و مشاورانش در این جهت است. حتی آنکه خود ترامپ اعلام کرده اگر جان بوتون افراطی تا انتها با تیم کاخ سفید همراه باشد احتمال شکست ترامپ وجود دارد. بنابراین احتمال کارگذاشتن بوتون در آینده‌ای نزدیک نیز دور از ذهن نیست. هدف ترامپ در حال حاضر رساندن خودش به کاخ سفید برای دور دوم است. لذا یکی از مهم‌ترین راه‌حل مسئله و مذاکره با ایران است. اما به شکلی که ترامپ ورود پیدا کرده است مسئولان کشور در سطوح مختلف اعلام کرده‌اند این نوع مذاکراهی که طرف آمریکایی به‌دنبال آن است برای کشور سم است.

پیش‌بینی

همه‌پرسی تاوینست

● **نعمت احمدی:**موضوع برگزاری همه‌پرسی از سوی همه روسای جمهور قبلی از بنی‌صدر و مرحوم آیت‌الله هاشمی‌رفسنجانی گرفته تا خاتمی، احمدی‌نژاد و روحانی مطرح شده است. به‌نظر من طرح این موضوع از سوی آنها اساساً برای ثبت در تاریخ بوده است. روسای جمهور با طرح این موضوعات می‌خواهند اعلام کنند که توانایی تصمیم‌گیری درباره بسیاری از مسائل را ندارند. آقای روحانی که تجربه نپنج دوره نمایندگی مجلس را دارند و در قانون اساسی اولیه و بازنگری آن نقش داشته‌اند، قطعاً از پیچیدگی‌های اجرای اصل ۵۹ آگاهی کافی دارند و می‌دانند که عملاً قابلیت اجرایی ندارد… لازم به یادآوری است که در دوره پس از انقلاب، سه رفتانوم در کشور برگزار شده است که همه این موارد خارج از اصل ۵۹ بوده است؛ نخستین رفتانوم ۱۲ و ۱۳ فروردین سال ۱۳۵۸ با موضوع «آری یا نه» به جمهوری اسلامی بود. در این شرایط کشور فاقد قانون اساسی و مجلس بود. دومین همه‌پرسی در سال ۱۳۵۹ با موضوع خود قانون اساسی بود. در اینجا نیز همچنان قانون اساسی و مجلس نداشتیم. رفتانوم سوم در سال ۱۳۶۸ هم با موضوع بازنگری قانون اساسی بود. در این مورد هم در عین وجود مجلس، همه‌پرسی فراتر و خارج از چارچوب اصل ۵۹ برگزار شد. در اینجا هم با درخواست رؤسای سه قوه درباره ضرورت بازنگری در قانون اساسی، حضرت امام خمینی(ره) هیئت بازنگری را برای این منظور تشکیل دادند و رفتانوم با نظر این هیئت برگزار شد. بنابراین این مورد نیز از معبر اصل ۵۹ قانون اساسی نگذشت.

ایران

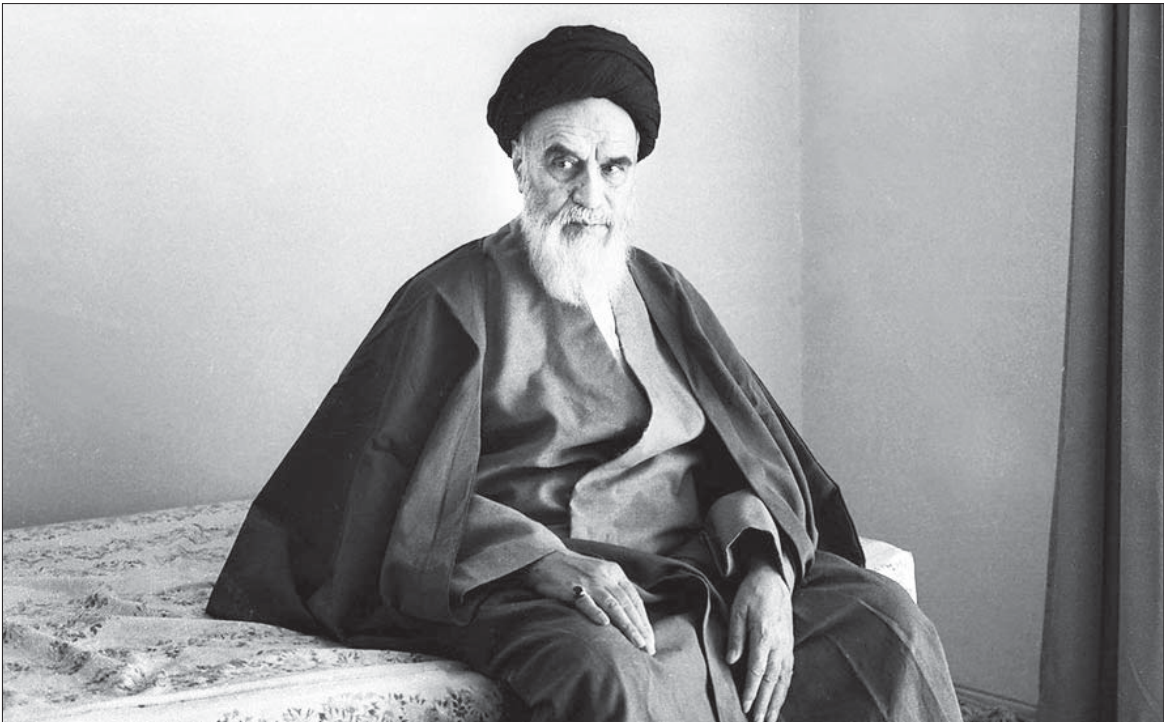
راهبردی‌روشن

● **ترامپ بارها گفته است** که ایران پس از برجام قدرتمندتر شده است.
خب طبیعی است، قرار نیست قدرتمندتر نشود. این سودی است که از برجام به دست آورده است. در عوض غربی‌ها هم دستاوردهای خاص خود را داشته‌اند، زیرا محدودیت‌هایی را به برنامه هسته‌ای ایران بار کردند. بنابراین تا هنگامی که فلسفه مذاکره از سوی ایالات متحده اصلاح نشود انجام مذاکره دستاوردی نخواهد داشت. به علاوه ایران به صراحت و روشنی تولید و استفاده از سلاح‌های کشتارجمعی را نفی کرده است. نمونه آن استفاده صدام از سلاح شیمیایی علیه ایران بود، ولی ایران هیچ‌گاه مقابله به مثل نکرد، هرچند به علت نقض کنوانسیون مربوط از سوی عراق، ایران محق بود که مقابله به مثل کند و توان آن را هم داشت ولی چنین نکرد.

politics@sharghdaily.ir

سیاست

چرا «منشور برادری» امام خمینی (ره) اجرائی نشد؟

و تصبیق بعضی از احکام در ازمنه و امکانه مختلف،

در مسائل حقوقی و حقوق بین‌المللی و تطبیق آن با احکام اسلام، نقش سازنده زن در جامعه اسلامی و نقش تخریبی آن در جوامع فاسد و غیر اسلامی، حدود آزادی فردی و اجتماعی، برخورد با کفر، شرک، لواط و بلوک تابع کفر و شرک، چگونگی انجام فرایض در سیر هوایی و فضایی و حرکت برخلاف جهت حرکت زمین به من همیشه ممنونم، به‌عنوان تصحیح به شما و امثال شما که تعدادشان هم کم نیست، مسائلی را تذکر می‌دهم؛ کتاب‌های فقهای بزرگوار اسلام بر است از اختلاف‌نظرها، سلیقه‌ها و برداشتها در زمینه‌های مختلف نظامی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و عبادی؛ تا آنجا که در مسائلی که ادعای اجماع شده است، قول و یا اقوال مخالف وجود دارد و حتی در مسائل اجماعی هم ممکن است قول خلاف پیدا شود؛ از اختلاف اخباری‌ها و اصولی‌ها بگذریم. از آنجا که در گذشته این اختلافات در محیط درس و بحث و مدرسه محصور بود و فقط در کتاب‌های علمی آن‌هم عربی ضبط می‌گردید، قهراً توده‌های مردم از آن بی‌خبر بودند و اگر باخبر هم می‌شدند، تعقیب این مسائل برایشان جاذبه‌ای نداشت. حال آیا می‌توان تصور نمود که چون فقها با یکدیگر اختلاف‌نظر داشته‌اند-نعوذبالله- خلاف حق و خلاف دین خدا عمل کرده‌اند؟ هرگز.»

حل مباحث مربوط به عکاسی، نقاشی، مجسمه‌سازی، موسیقی، تئاتر، سینما…

امروز با کمال خوشحالی، به مناسبت انقلاب اسلامی حرف‌های فقها و صاحب‌نظران به‌را دیو، تلویزیون و روزنامه‌ها کشیده شده است؛ چراکه نیاز عملی به این بحث‌ها و مسائل است؛ مثلاً در مسئله مالکیت و محدوده آن، در مسئله زمین و تقسیم‌بندی آن، در انفال و ثروت‌های عمومی، در مسائل پیچیده پول و ارز و بانکداری، در مالیات، در تجارت داخلی و خارجی، در مزاعره و مضاربه و اجاره و رهن، در حدود و دیات، در قوانین مدنی، در مسائل فرهنگی و برخورد با هنر به معنای اعم مانند عکاسی، نقاشی، مجسمه‌سازی، موسیقی، تئاتر، سینما، خوشنویسی و… در حفظ محیط زیست و سالم‌سازی طبیعت و جلوگیری از قطع درخت‌ها حتی در منازل و اماک اشخاص، در مسائل اطعمه و آشپزیه، در جلوگیری از موالیبد در صورت ضرورت یا تعیین فواصل در موالیبد، در حل معضلات طبیی مانند پیوند اعضای بدن انسان و غیر به انسان‌های دیگر، در مسئله معادن زیرزمینی و روزمینی و ملی، تغییر موضوعات حرام و حلال و توسیع

خدمت به مسلمین طرح و نظری دارند که به عقیده خود موجب رستگاری است.

هر دو جریان می‌خواهند کشورشان مستقل باشد

اکثریت قاطع هر دو جریان می‌خواهند کشورشان مستقل باشد. هر دو می‌خواهند سیطره و شر زالوفستان وابسته به دولت و خیابان را از سر مردم کم کنند. هر دو می‌خواهند کارمندان شریف و کارگران و کشاورزان متدین و کسبه صادق بازار و مستقیم و خنثی‌کردن جاذبه زمین و مهم‌تر از همه اینها، ترسیم و تعیین حاکمیت ولایت فقیه در حکومت و جامعه که همه اینها گوشه‌ای از هزاران مسئله مورد ابتلای مردم و حکومت است که فقهای بزرگ درباره آنها بحث کرده‌اند و نظرآتشان با یکدیگر مختلف است و اگر بعضی از مسائل در زمان‌های گذشته مطرح نبوده یا موضوعیت نداشته است، فقها امروز باید برای آن فکری کنند.

باید باب اجتهاد باز باشد

بنابراین در حکومت اسلامی همیشه باید باب اجتهاد باز باشد و طبیعت انقلاب و نظام همواره اقتضا می‌کند که نظرات اجتهادی- فقهی در زمینه‌های مختلف ولو مخالف یا یکدیگر آزدانه عرضه شود و کسی نتوان و حق جلوگیری از آن را ندارد، ولی مهم شناخت درست حکومت و جامعه است که بر اساس آن نظام اسلامی بتواند به نفع مسلمانان برنامہ‌ریزی کند که وحدت رویه و عمل ضروری است و همین‌جاست که اجتهاد مصطلح در حوزه‌ها کافی نیست، بلکه یک فرد اگر اعلم در علوم معهود حوزه‌ها هم باشد، ولی نتواند مصلحت جامعه را تشخیص دهد یا نتواند افراد صالح و مفید را از افراد ناصالح تشخیص دهد و به‌طورکلی در زمینه اجتماعی و سیاسی فاقد بینش صحیح و قدرت تصمیم‌گیری باشد، این فرد در مسائل اجتماعی و حکومتی مجتهد نیست و نمی‌تواند زمام جامعه را به دست گیرد. اما شما باید توجه داشته باشید تا زمانی که اختلاف و موضع‌گیری‌ها در حریم مسائل مذکور است. تهدیدی متوجه انقلاب نیست. اختلاف از زیربنایی و اصولی شد، موجب سستی نظام می‌شود و این مسئله روشن است که بین افراد و جناح‌های موجود وابسته به انقلاب اگر اختلاف هم باشد، صرفاً سیاسی است، ولو اینکه شکل عقیدتی به آن داده شود، چراکه همه در اصول با هم مشترکند و به همین خاطر است که من آنان را تأیید می‌کنم. آنها نسبت به اسلام و قرآن و انقلاب وفادارند و دلشان برای کشور و مردم می‌سوزد و هرکدام برای رشد اسلام و

رئیس جمهور، رئیس مجلس، نخست‌وزیر، وکیل، وزیر، قاضی، شورای‌عالی قضائی و شورای نگهبان، سازمان تبلیغات و دفتر تبلیغات، نظامی و غیرنظامی، روحانی و غیرروحانی، دانشجو، غیردانشجو، زن و مرد نمی‌شناسد و تنها یک راه برای مبارزه با آن وجود دارد و آن ریاضت است، بگذریم. اگر آقایان از این‌ دیدگاه که همه می‌خواهند نظام و اسلام را پشتیبانی کنند به مسائل بنگرند، بسیاری از معضلات و حیرت‌ها برطرف می‌شود، ولی این به‌ان معنا نیست که همه افراد تابع محض یک جریان باشند. با این دید گفته‌ام که انتقاد سازنده معنایش مخالفت نبوده و تشکل جدید مفهومیست اختلاف نیست. انتقاد بجا و سازنده باعث رشد جامعه می‌شود. انتقاد اگر بقی باشد، موجب هدایت دو جریان می‌شود. هرکس نباید خود را مطلق و مبرای از انتقاد ببیند. البته انتقاد غیر از برخورد خطی و جریانی است. اگر در این نظام کسی یا گروهی خدای‌ناکرده بی‌جهت در فکر حذف یا تحریب دیگران برآید و مصلحت جناح و خط خود را بر مصلحت انقلاب مقدم بدارد، حتماً متوجه باشند که موضع‌گیری‌ها باید به‌گونه‌ای باشد که در عین حفظ اصول اسلام برای همیشه تاریخ، محافظ خشم و کینه انقلابی خود و مردم علیه سرمایه‌داری غرب و در رأس آن آمریکای جهان‌خوار و کمونیسم و سوسیالیسم بین‌الملل و در رأس آن شوروی متجاوز باشند. هر دو جریان باید با تمام وجود تلاش کنند که ذره‌ای از سیاست «نه شرقی و نه غربی، جمهوری اسلامی» عدول نشود که اگر ذره‌ای از آن عدول شود، آن را با شمشیر عدالت اسلامی راست کنند. هر دو گروه باید توجه کنند که دشمنان بزرگ مشترک دارند که به‌هیچ‌یک از آن دو جریان رحم نمی‌کند، دو جریان با کمال دوستی مراقب آمریکای جهان‌خوار و شوروی خائن به امت اسلامی باشند. هر دو جریان باید مردم را هوشیارکنند که درست است که آمریکای حیلہ‌گر دشمن شماره‌یک آنهاست، ولی فرزندان عزیز آنان زیر بمب و موشک شوروی شهید شده‌اند. هر دو جریان از حیلہ‌گرهای این دو دیو استعمارگر غافل نشوند و بداندند که آمریکا و شوروی به خون اسلام و استقلالشان تشنه‌اند. خداوند! تو شاهد باش من آنچه بنا بود به هر دو جریان بگویم گفتم، حال خود دانند. البته یک چیز مهم دیگر هم ممکن است موجب اختلاف شود – که همه باید از شر آن به خدا پناه ببریم- که آن حب نفس است که این دیگر این جریان و آن جریان نمی‌شناسد.

محمد علی ابطحی، عضو مجمع روحانیون مبارز، در گفت‌وگو با «شرق»:

امام گفت اختلاف نظر نگران‌کننده نیست

حضرت امام گفتند بعد از انتخابات درباره این اختلاف‌ها صحبت خواهند کرد، زیرا نمی‌خواستند حمایت از یک گروه و تفکر در روند انتخابات تأثیرگذار باشد. در آن زمان عده زیادی از شخصیت‌های معروف مانند جناب آقای کربوی، جناب آقای امام جمارانی و جناب آقای موسوی‌خوئینی و آقای خاتمی و اعضای برجسته دفتر امام خمینی از اعضای جامعه روحانیون مبارز بودند. بعد از کلی اختلاف و بحث، مجمع روحانیون مبارز در سال ۱۳۶۶ و در آستانه انتخابات مجلس سوم با انشعاب روحانیون چپ‌گرا به رهبری مهدی کربوی از جامعه روحانیت مبارز خارج شد. در انتخابات مجلس شورای سوم هم این انشقاق و جدایی به فهرست مستقل و برنده مجمع روحانیون مبارز منتهی شد. در این فهرست افراد ناشناس بسیار بود؛ اما نکته جالب حمایت گسترده مردم از این فهرست بود و مردم از این جدایی دو نفرک و تفکر در دل جامعه روحانی آن روزها استقبال کرده بودند. در فهرست جامعه روحانیت افراد سرشناس کم نبودند؛ اما انتخاب مردم بسیار متفاوت بود.

روزنه

موسوی‌تبریزی در گفت‌وگو با «شرق»:

فضای انتقاد محترمانه تقویت و دوستی‌ها حفظ شود

● **شرق:** منشور برادری که در سال ۶۷ از سوی امام خمینی (ره) در پاسخ به نامه یکی از اعضای دفتر ایشان منتشر شد، نشان از توجه ویژه ایشان به حفظ وحدت و یکپارچگی کشور برای حل مشکلات جامعه در مراجعه به فقه پویا و بازبودن باب اجتهاد دارد. «شرق» در گفت‌وگو با سیدحسین موسوی‌تبریزی، یکی از اعضای مجمع روحانیون مبارز، به بررسی ابعاد مختلف این منشور و دلیل اجرانشدن کامل آن پرداخته است. سیدحسین موسوی‌تبریزی که خود در دل جریانات آن زمان کشور قرار داشته است، در نقد این منشور گفت: برای بررسی منشور برادری به یک قدمتی از اوضاع و احوال آن روزهای کشور نیاز است. دورانی که اختلاف حزبی و گروهی به‌شدت افزایش یافته بود. از سال ۶۳ در جریان روحانیت بین طرفداران فقه سنتی و فقه پویا اختلافی درگرفت که در سال ۶۶ منتج به انشعاب در جامعه روحانیت مبارز و مجمع روحانیون مبارز با اجازه حضرت امام شکل گرفت. او در ادامه افزود: در آن زمان یک طرف مهدی کربوی، محمد موسوی‌خوئینی‌ها، امام جمارانی و… قرار داشتند که همان طیف چپ بودند و در جناح سنتی مرحوم مهدوی‌کنی و افراد سرشناس و شناخته‌شده حضور داشتند. جناح چپ به دنبال فقه پویا بود و جناح راست دل در گرقه سنتی داشت. هر دو جریان به دنبال یافتن راهکارهایی برای حل مشکلات حوزه، روحانیت و مردم بودند؛ اما به روش خود. دراین‌بین فضای متمهم‌کردن به آمریکایی‌بودن و غیرآمریکایی‌بودن و طرفداری از نظام سرمایه‌داری و مواردی از این دست مطرح شد. جناح راست متمهم شد که طرفدار اسلام آمریکایی است. به‌همین‌دلیل مرحوم کنی از امام خواست تا موضع خود را دراین‌باره بیان کند که ایشان گفتند من حرفم را خواهم زد؛ اما بگذارید انتخابات برگزار شود. موسوی‌تبریزی با اشاره به شرایط اجتماعی و سیاسی کشور که در زمان انتخابات مجلس سوم موجب پیروزی روحانیون افزایش پیدا کرد، اوایل مجلس سوم و در سال ۶۷ آقای محمدعلی انصاری نامه‌ای به امام نوشته و مسائلی را مطرح کرد که پاسخ امام در جلد ۱۱ محبفه امام قرار دارد. امام در آن نامه که

به منشور برادری معروف است، خلاصه‌ای از اختلافات فقها و فقوا را بیان کرده و گفتند از گذشته باب اجتهاد باز بوده است و این از افتخارات شیعه است که با اجتهاد و فتوا نتوانسته به حل مشکلات جامعه خود بپردازد. حال در گذشته روحانیون درگیر سیاست نبودند، اکنون در حکومت اسلامی نقش‌آفرین هستند؛ بنابراین نیاز است درباره قوانین مدنی، جزائی، اقتصادی و مواردی مانند عکاسی، تئاتر، نقاشی و حفظ محیط زیست و… با رجوع به فقه و مباحثه و بررسی راهکارهای صحیح را استخراج کنند. او در ادامه افزود: امام معتقد بودند اختلافات برای رشد جامعه بشری مفید است و در حکومت اسلامی باید باب اجتهاد باز باشد. اگر فکر و اندیشه آزادانه به انسان‌ها ارانه شود، به نفع نظام و مسلمانان خواهد بود. تاجایی‌که اختلافات مسائل مذکور باشد و همه به اصول اساسی یعنی اسلام و انقلاب پایبند باشند، اختلاف جناح‌های سیاسی مشکل‌ساز نخواهد شد. حتی ایشان در نامه دیگری به حوزه علمیه که به منشور روحانیت مشهور شده است، هم به رسالت روحانیت در جامعه و تعیین استراتژی حوزه‌ها پرداخته است.

او در پاسخ به این سؤال که «چرا با گذشت بیش از ۳۰ سال از منشور برادری در اجرای این منشور موفق نبوده‌ایم؟»، توضیح داد: متأسفانه در اجرای این منشور کوتاهی شد و همچنان ظرفیت اجرا دارد. ایجاد اختلاف و دشمنی و با چوب تکفیر زدن به افرادی که دیدگاهی متفاوت دارند، یکی از موانع مهم در اجرای کامل این منشور بوده است. برجسب انحراف و کفرورزی و به‌کاربردن انواع تمهت‌ها گریبان بسیاری را در کشور گرفته است، درحالی‌که در قانون‌گذاری و حکومت‌داری باید به همه جوانب و مصالح کشور توجه شود. همان‌گونه که دو طلبه در زمان مباحثه ممکن است بر سر هم فریاد هم بزنند؛ اما با پایان مباحثه مانند دو برادر در کنار هم به یک‌پوفت و خنده می‌پردازند، باید فضای انتقاد محترمانه تقویت شود و دوستی‌ها حفظ شود.